

EMEKLİLİK SİSTEMİNDE YAPISAL DÖNÜŞÜMÜN ZORUNLULUĞU:KADEMELİ YAŞ ARTIŞI

Yusuf Yaman¹

¹ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1480-9025

Öz

Emeklilik, bireylerin yaş veya maluliyet gibi çeşitli nedenlere bağlı olarak çalışma hayatından çekilmelerini ifade etmektedir. Sigortalı olarak çalışanların belli bir süre sonunda emekli olacaklarını bilmeleri onları güvende hissettirmektedir. Ancak toplumsal refahın yükselmesi ve ortalama yaşam süresinin artış göstermesinden dolayı kanunca belirlenen emeklilik yaşında da değişiklikler olmaktadır. Böylelikle kademeli olarak artış gösteren emeklilik yaş şartı “40” yaşından “65” yaşına çıkmıştır. Emeklilik sisteminde meydana gelen bu değişim toplumdaki hemen hemen her kesimi etkilemektedir. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm sosyal güvenliğe dair kavramsal çerçeve oluşturularak Türkiye’de “geçmişten günümüze” sosyal güvenliğin değişimi irdelenmiştir. İkinci bölümde ise kademeli olarak artış gösteren emekliliğin nedenleri irdelenmiştir. Emeklilik yaşına dair farklı yıllara ait istatistik veriler kullanılarak ortalama yaşam ömrü ile karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak değişen emeklilik sisteminin bugünkü durumu ve yarın ne olacağına dair değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, Emeklilik, Sosyal Sigortalar, Modernleşme

Jel Kodları: J10, J80, J320.

Atf için:

Yaman, Y. (2020). Emeklilik sisteminde yapısal dönüşümün zorunluluğu:Kademeli yaş artışı. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 9(25), 470-491.

---

¹ Dr., SGK Müdür Yardımcısı, Türkiye

E-posta: yaman@sgk.gov.tr

THE ESSENTIALITY OF STRUCTURAL TRANSFORMATION IN THE RETIREMENT SYSTEM: GRADUAL INCREASE OF AGE

ABSTRACT

Retirement refers to individuals withdrawing from working life due to various reasons like age or disability. Insured employees to know that they will retire after a certain period of time makes them feel safe. However, due to the increase in social welfare and the increase in the average life expectancy, there are also changes in the retirement age determined by the law. Thus, the pension age requirements gradually increased from "40" to "65". This change in the pension system affects almost every segment of the society. The study consists of two chapters. The first chapter forming a conceptual framework for social security in Turkey "past and present" in the form of change of social security were discussed. In the second chapter, the causes of retirement, which gradually increased, were examined. It was compared with the average life expectancy using statistical data for different years of retirement age. As a result, evaluations were made regarding the current status of the changing pension system and what will happen tomorrow.

Keywords: Social Security, Retirement, Social Insurances, Modernization

Jel Codes: J10, J80, J320.

GİRİŞ

Sosyal Güvenlik, bireysel bir girişim olmakla beraber sosyal yönlü bir mahiyeti de kapsamaktadır. Çalışan kişinin sigortalı olması bizzat bireysel bir fenomen olmakla beraber esasında sigortalının eşini, çocuklarını, anne ve babasını da güvence altına alacak şekilde genişleyen sosyal bir boyuta denk gelmektedir. Sosyal güvenlik “sosyal risk”in azaltılması, bertaraf edilmesi ve engellenmesi amacına haizdir. Sosyal güvenlik, işiyle alakalı, fizyolojik, ya da sosyo-ekonomik riskten ötürü geliri ya da kazancı sürekli veya geçici olarak kesilmiş bireylerin geçinme ve yaşamak için gerekli olan ihtiyaçları karşılayan bir sistemdir (Yılmaz, 2004, s.1).

Sosyal güvenlik sosyal yardım sosyal hizmet ve sosyal sigortalar olmak üzere üç sac ayağına sahiptir (Yılmaz, 2004, s. 4). Sosyal hizmet ve sosyal yardımdan faydalanmak için Türkiye vatandaşı olmakla birlikte gelirin belli oranların altında olma şartına tabidir. Ekonomik yoksunluk içinde olan vatandaşlardan herhangi başka bir şart aranmaksızın onlara desteği içeren sosyal güvenlik sistemi sosyal devlet olmanın bir sonucu niteliğindedir. Sosyal yardım tarih boyunca varlığını korumuş bir yapıdır. Ancak sosyal yardım ile geçinmekte olan insan sayısındaki artış devlet gelirlerinde ekonomik istikrarsızlık gibi etkenler kişinin kendisinden kaynaklı geleneksel olmayan bir forma ihtiyacı getirmiştir. Bu da sosyal güvenliğin bir diğer sac ayağı olan sosyal sigortalardır. Modernleşme ile birlikte sosyal sigortalar bağlamında çalışan bireylerin sigortalı olması şartıyla birçok olanak ve destekten faydalanacağı yasal düzenleme ile garanti altına alınmıştır. Sigortalı bireyin uzun süren çalışma hayatı neticesinde emekliliği hak etmesi bu yasalarla garanti altına alınan haklarından en önemlisidir. Nitekim artan sağlık hizmetleri ve teknolojik gelişmelerin olumlu katkısı ortalama yaşam süresi artmıştır. Çalışan modern bireyin yaşlılığında geçimini sağlayıcı unsur olan emeklilik sistemi de bu gelişmelerden etkilenmiştir. Ortalama yaşam süresi 1990 yılında 64,26 iken 2019 yılında 82 yıl olmuştur. Türkiye’de yukarı doğru artan ortalama yaşam süresi karşısında sosyal sigortalarda aktif pasif oranlarının dünya ortalamasına yaklaşması adına emeklilik yaşının da bu doğrultuda revizyona ihtiyaç duyulmuştur.

Geleneksel toplumda “sosyal yardım” formunda vatandaşların aktif rol aldığı sosyal güvenlik sistemi, Tanzimat fermanından sonra kurumsal bir çehreye bürünmüştür. Böylelikle modernleşmenin bir uzantısı olan bireyselleşme ve kırdan kente göçün neticesinde zorunlu olarak değişen aile yapısının etkisiyle çalışan bireylerin yaşlandığında kendilerini koruyacak ve gözetecek olan aile bireylerinin yerine yasal güvenceye haiz “emeklilik” sistemi ile bireyler sosyal sigortalar kapsamında çalışmaya başlamıştır.² Türkiye’de

---

² Bunlardan ilki Dilaver Paşa Nizamnamesi’dir (1865). Sonraki tarihlerde ise Maadin Nizamnamesi (1869) düzenlenmiş ve buna benzer düzenlemeler zamanla artmıştır. İşçileri koruyan ilk düzenlemeler işçinin hastalanması ve iş kazası meydana gelmesi halinde ilgili önlemleri almayı içermektedir. Daha sonra ise

kamu çalışanları 1949 yılında 5434 sayılı kanunla (Emekli Sandığı) sosyal sigorta kapsamına alınarak emeklilik ile düzenlemeler yapılmıştır. İşçiler için emekli olmalarını sağlayıcı “İhtiyarlık Kanunu” 5417 sayılı kanun ile 1950’de ve bu kanunun kapsamı genişletilerek “maluliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortası kanunu” da 1957’de yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 1964 yılında 506 sayılı kanunla (SSK) işçilere uygulanan farklı sigorta kolları birleştirilmiştir. Kendi nam ve hesabına çalışanların da sosyal güvenlik kapsamına alınması 1971 yılında 1479 sayılı kanunla (BAĞ-KUR) gerçekleşmiştir (Aslanköylü, 2004, s. 78-79; Koçak, 2015, s.452).

Sosyal güvenlik sistemi bugün ki (5510 Sayılı Kanun) durumuna gelmesi uzun bir zamana dayanmaktadır. Dünya ölçeğinde sosyal devlete duyulan ihtiyaç neticesinde 19. yüzyıl sonlarında Almanya’da sosyal sigortaların ilk yasal düzenlemeleri Bismarck tarafından oluşturulmuştur. Almanya devleti tarafından uygulanmaya başlanan sosyal sigortalar giderek dünyada yaygınlaşmıştır. İşçilerin sağlıklarını koruma amaçlı olarak ortaya çıkan sosyal sigortalar zamanla içeriğini ve kapsamını genişleterek toplumdaki tüm bireyleri ilgilendiren ve dolaylı ya da doğrudan etkileyen bir düzenlemeye kavuşmuştur. Öyle ki sadece ücretle çalışanları değil, gelir düzeyi ne olursa olsun bağımlı ya da bağımsız çalışanları, işverenleri, ev kadınlarını, işsizleri, çocukları, yaşlıları kısaca tüm toplumu kapsamına almaktadır (Yılmaz, 2004, s. 4).

Nihayetinde tüm çalışanları kapsayan tek bir çatı kanun yasa koyucu tarafından kabul edilmiştir. 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanununun 28. Maddesinin a bendinde ifade edildiği şekilde memur, işçi, esnaf ve diğer sigortalılık türlerini de kapsayan köklü bir yasal düzenleme ile emeklilik sisteminin tek bir yapıya dönüştürmüştür. İlk defa 2008 Ekim ayından sonra sigortalı olarak çalışmaya başlayan bayan ve erkek sigortalı kademeli olarak 65 yaşında emekli olacakları karara bağlanmıştır. Ancak Kanun çıktığı tarih itibariyle yürürlüğe gireceğinden bu tarihten önce sigortalı çalışması olanların önceki yasaya tabi olacağı ifade edilmiştir.

Yaşlılık sigortası, yaşın ilerlemesine bağlı olarak çalışma gücünün azalması sonucu gelir kaybına uğrayan sigortalıların geçimlerini sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir sigorta koludur. Belli bir yaşı doldurduktan sonra dinlenmek amacıyla aktif çalışma hayatından çekilen sigortalının gelir kaybı “emeklilik maaşı” ile telafi edilir. Bu zaviyeden bakıldığında emeklilik maaşını almaya hak etmek için biyolojik bir yaşlanmaya maruz kalınmak şart değildir. Gelir getirme yeteneğini kaybedilmesi halinde “emekli” olmak devreye girmektedir (Kurt vd. 2012, s. 146).

Emeklilik sistemi içinde geline son noktadaki emeklilik yaşının değişimini anlamak adına öncelikle literatür taraması yapılarak sosyal güvenlik ile

---

askeri personelin (1866) ve memurun (1881) hastalanması, emekliliği ile ilgili tekaüt sandığı düzenlemeleri yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra bu kapsamdaki düzenlemeler artmıştır. Dağınık haldeki sandıklar ilk olarak 151 sayılı Kanunla (1921) Amele Birliği adı altında birleştirilmiştir. Bu bakımdan Amele Birliği, Türk sosyal sigorta sisteminin ilk oluşumu olarak kabul edilebilir (Tuncay ve Ekmeççi, 2005, s.70).

İlgili bazı temel kavramlar ve sigortalılık sisteminin dünyada ve özelde de Türkiye'deki gelişim süreci tarihsel olarak ele alınacaktır. Bu betimsel çalışmada istatistikî veriler kullanılmıştır. Böylelikle Türkiye'de yürürlükte olan kanunlar çerçevesinde sigortalı olarak çalışanların emekli olmak için yerine getirmeleri gerekli şartların (Yaş, Prim ve Sigortalılık Süresi) neler olduğu ortaya konulacaktır. Artan refah seviyesinin ve gelişen sağlık sistemin olumlu etkisiyle ortalama insan ömrünün artışı göz önüne alınarak kademeli olarak şartları değişen emeklilik sisteminin geçmişten günümüze olan durumu ve değişimi betimlenecektir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal Güvenlik

Sosyal Güvenlik kavramı sosyal sigortalar kavramı ile özdeş bir anlamda kullanılmaktadır. Nitekim Türkiye'de çıkarılan yasalarda da sosyal güvenlik sosyal sigorta hakları izah edilecek şekilde ifadeler kullanılmaktadır. Ancak sosyal güvenlik sosyal sigortalar, sosyal hizmet ve sosyal yardımı içine alan geniş mahiyetli bir kavramdır. Bu kapsamdan yola çıkarak sosyal güvenliği çalışan veya çalışmayan olmak üzere tüm bireylerin "ihtiyaçların esaretinden" kurtarmak olarak ifade edenler olmuştur (Aslanköylü, 2004, s. 70). Bir diğer tanımda ise sosyal güvenlik bireyin, sosyal risklere karşı korunması ve geleceğe güven duymasının sağlanması olarak ifade edilmiştir. Sosyal güvenliğim toplumsal bir tezahür olduğu belirtilmektedir. Bireylerin toplum içinde bazı risklere maruz kalacağı ve insanın karşı karşıya bulunduğu sosyal risklerin ekonomik ve mali sonuçlarına karşı bireyin korunmasıdır (Arıcı, 2015, s. 2; Akyıldız, 2018, 153).

Sosyal güvenlik, sanayileşme ve kentleşme ile birlikte ortaya çıkan iş kazaları, hastalık, işsizlik ve yaşlılık gibi risklere karşı kişilere temel bir gelir güvencesi sağlamayı ve sağlıklı bir yaşam sürdürmelerini hedefleyen bir politika olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal güvenliğin teknik bir terim olarak dünyada ilk kez ABD'de 14 Ağustos 1935 tarihinde çıkarılan Sosyal Güvenlik Kanunu (SGK) ile kullanıldığı belirtilmektedir. (Talas, 1953, s. 17; Çubuk, 1986, s. 155; Tunçomağ, 1990, s. 1; Çelik, 2002, s. 8). ABD'de çıkarılan Sosyal Güvenlik Kanunu'nun amacı, 1929 Ekonomik Bunalımı ile yetersizliği anlaşılan güvenlik sistemini güçlendirmek, bunalımın yol açtığı zararları telafi edebilmek ve ileride oluşabilecek bu türden sorunlar için tedbir almak olarak özetlenebilir. Bu bağlamda kanunla yaşlılar, madenciler, engelliler, körler ve işçilerin sosyal risklere karşı korunması amaçlanmıştır (Dilik, 1992, s. 3). Bireysel çabaların yetersiz kaldığı durumlarda modernleşmenin de etkisiyle Sosyal devlet olmanın gereği olarak kişi koruma altına alınmıştır. Sosyal güvenliğin, bireylerin olası sosyal risklere maruz kalması halinde modern dönemde devlet aygıtının müdahil olması ve sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde

olanların korunmasında aktif rol alması olarak ifade edilmektedir (Ören, 2007, s. 290).

Sosyal güvenliğin, öncelikle kişilerin karşılaşabilecekleri risklerin ve zararlı sonuçlarının önlenmesini amaçlayan insancıl bir sistem olduğunu söylemek ve bu amacı sosyal güvenliğin doğrudan amacı olarak nitelendirmek mümkündür. Sosyal güvenlik çeşitli risklere karşı kişilere ekonomik güvence sağlamayı temel amaç edinmektedir. Bu güvenceyi amaçlayan sosyal güvenlik uygulama planları, karşılaşılan riskler, yardım türleri ve süresi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Sosyal güvenlik, çeşitli şekillerde sosyal risklerin doğurduğu zararları onarmaya çalışmaktadır. Bu onarım parasal yardımlar yanında tıbbi yardımları da kapsamak da ve bireye asgari koşullarda bir yaşam düzeyi sağlama hedefi gütmektedir. Toplumda yaşayan bireyleri belirli sosyal risklerin yol açabileceği iktisadi tehlikelere karşı korumaktadır. Yukarıda sayılan sosyal güvenliğin doğrudan sigortalı çalışana yönelik kazanımlarının yanında dolaylı bir etkisinden de söz edilebilir. Bunlar sosyal, ekonomik ve siyasal etkilerdir (Lindbeck, 2017).

Sosyal haklar bağlamında bireylerin vatandaşı oldukları ülkenin sosyal güvenlik sisteminden yararlanması çoğu zaman “vatandaşlık hakkı” olarak adlandırılmaktadır. Bireyler bu hakka ödemiş oldukları bir ücret ya da primler karşılığında sahip olabilecekleri gibi bu hak doğrudan devlet tarafından karşılıksız olarak sunulabilmektedir (Yanardağ, 2010). Burada önemli bir noktanın altını çizmek gerekecektir. Sosyal güvenliğin sigortalı çalışanın bir başka bireyin bakımına, desteğine veya yardımına muhtaç olmadan sigortalı olmanın sosyal güvencesi içine dahil olurlar. Sosyal güvenlik hakkı temel bir insan hakkıdır ve giderek çağdaş anayasaların hepsinde bu hakka yer verilmiştir. Türkiye’de Anayasada yer alan 60. Maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu, devletin bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alıp gerekli teşkilatı kuracağı, özel olarak korunması gerekenleri koruyacağı öngörülmüş olmakla birlikte 65. Maddesinde aynen “Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini ekonomik istikrarın korunmasını gözeterek, mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir” hükmüne yer verilmiştir. Bu madde ile sosyal güvenlik alanında ekonomik istikrarı baz alarak emeklilik yaşında düzenleme yapabilir atif ortaya çıkmaktadır (Aslanköylü, 2004, s. 71).

Ekonomik etkiler, Sosyal güvenlik sisteminin ekonomiyi düzenleyici bir diğer faydası, sistemde toplanan primler ekonomi için fon yaratması ve bireylerin tasarruf yapmalarını sağlamasıdır. Bu ve buna benzer destekleyici katkılar ile ülke ekonomisi için kaynak yaratılması sosyal güvenlik sisteminin ekonomik amaçlarına örnek olarak gösterilebilmektedir.

Siyasal bir amaç da ihtiva etmektedir. Sosyal güvenliğin siyasal amaçlarından ilki sosyal devletin gerçekleştirilmesidir; sosyal bir hak olarak sosyal güvenlik hakkının gerçekleştirilmesiyle ülkenin uluslararası alanda güçlü ve prestijli bir hale gelmesi de dolaylı amaçlar arasında sayılabilir.

Sosyal Güvenlik Araçları

Sosyal güvenlik bir amaç iken sosyal güvenliği sağlayacak olan sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler de onun en önemli ve etkili araçları konumundadır (Aslanköylü, 2004, s. 72; Yılmaz, 2004, s. 4). Ancak sosyal güvenliğin sağlanması hedefiyle kullanılan bu araçlar arasında da kullanılan kaynağın sağlanması bakımından farklılık bulunmaktadır (Tuncay, 2017, s. 6). Sosyal sigorta uygulamaları genellikle bir prim karşılığında sunulurken sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamaları prime dayalı olmadan kamu bütçesinden finanse edilerek bireylere arz edilmektedir.

Sosyal Sigorta

Devletin sosyal güvenlik işlevini yerine getirmek amacıyla kurduğu düzenin ismi sosyal sigortalar (Çenberci, 1977, s. 57). Sosyal sigortalar sisteminin işleyişinde kazançla ilişkili bir özellik bulunmaktadır. Sosyal sigortalar modern sosyal güvenlik sistemlerinin ilki sayılan ve 1880'de Almanya'da Bismarck tarafından kurulan bir modeldir (Rossanvallon, 2004, s. 125). Bu sistem II. Dünya Savaşından sonra iyileştirmelerle bugünkü seviyesine gelmiştir. Sosyal sigortalarda temel amaç, belirli risklerle tehdit edilen kişileri bir sigortalı topluluğu içerisinde bir araya getirip, karşılaşacakları zararları tüm sigortalılar arasında dağıtarak, zararlara karşı koşulları ve tutarları önceden belirlenmiş bir güvence sağlamaktır. Sosyal sigortalarda beş önemli unsurdan söz edilebilir;

- a. Sosyal sigorta sisteminin finansmanı primlerle ve bazı hallerde devletin katkılarıyla sağlanır.
- b. Sosyal sigortalarda sigortaya dahil olmada kamu otoritesinin getirdiği zorunluluğa tabidir. Kamu otoritesinin getirdiği bu türden bir zorunlulukla Sosyal sigortalılara zorunlu tasarruf yaptırılmaktadır. Ayrıca, sosyal sigortalara dahil olabilecekler kamu otoritesince önceden belirlenir.
- c. Sosyal sigortalarda bireysel riskler yerine, gelir durumu dikkate alınmakta ve sosyal sigortalılar arasında gelir dağılımını düzeltici bir etki yaratılmaktadır.
- d. Sosyal sigortalarda toplumun çıkarı bireysel çıkarların önüne geçer.
- e. Sosyal sigortalarda sigorta hak ve mükellefiyetleri konusunda sigortalıların çok sınırlı seçim hakları vardır (Çubuk 1986, s. 187).

Sosyal Yardım

Sosyal güvenliğin bir diğer sac ayağında herhangi zorunlu bir prim ödenmesini içermeyen süreci içermektedir. Primsiz sosyal güvenlik rejimi olarak anılan sosyal yardımlar karşılık ilkesine dayanmamakta ve finansmanı vergi gelirleriyle sağlanmaktadır. Sosyal yardımlar, sosyal güvenliğin açıklarını kapatıcı ve onu tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadırlar (Aydın, 1999, s. 27).

Sosyal yardımlar bazı ilkeler göre işlem görmektedir.

- Belirli toplum kesimlerinin veya bütün nüfusun, karşılıksız veya çok düşük bir bedel ödeyerek faydalandıkları hizmetlerin sunulması olarak gerçekleştirilebilir. Sağlık hizmetleri bu gruba örnek verilebilir.
- Muhtaç durumda olan yaşlılara, sakatlara ve kimsesizlere şartsız olarak aylık/gelir bağlanması ile gerçekleştirilebilir.
- Daha çok geçici süre için ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamaya yönelik ve sürekliliği olmayan aynı veya nakdi yardımlar şeklinde gerçekleştirilebilir (Öğütöğulları, 2014, s. 9)

Sosyal yardım, tarih boyunca varlığını korumuştur. Fakir, hasta ve yardıma muhtaç insanlara, aile, korporasyon, yardım sandıkları, dini nitelikli hayır kurumları ve devletler tarafından destek verilmesidir. Gerek İslam dünyasında gerekse de Hristiyan dünyasından dinden kaynaklı aşevleri, bakımevleri sosyal yardım konusunda önde gelen faaliyetlerde bulunmuştur (Akıldız, 2018, s. 155).

Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, insanların sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesine, kendilerine daha yeterli hale gelmelerine ve başkalarına bağımlı olma hallerinin önlenmesine; aile bağlarının güçlendirilmesine, bireylerin, ailelerin, grupların veya toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerine yardımcı olmak amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen etkinlik ve programlar bütünüdür. Sosyal hizmetlerin amacı bireylerin karşılaştıkları sosyoekonomik problemlerin çözümünü sağlamak ve onlara yaşanabilir bir sosyal ortam sunmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için sunulan sosyal hizmetlere ihtiyaç sahibi yaşlıların ve çocukların korunması, sakat ve hastaların bakımı, gelir sıkıntısı yaşayan ailelere konut, sağlık hizmetleri gibi örnekler verilebilmektedir (Tuncay, 2017, s. 16).

Sosyal hizmetin aktif rol oynadığı alan yaşlı, engelli, kimsesiz çocuklar gibi dezavantajlı gruplara sosyal yoksunluklarını giderme çabası güderek onların bakım ihtiyaçlarını gidermektir. Bakım evlerine olan ihtiyacın farklı nedenleri olmakla birlikte temel sayıltı kimsesiz kalmadır. Ayrıca hastalıkların iyileşmesi, sağ kalım sürelerinin ve ortalama insan ömrünün uzaması, bakım ihtiyacı duyan birey sayısında artışa yol açmıştır (Özlü vd. 2009, s. 38-42; Karahan, 2013, s. 1-2). Anayasanın 61. maddesi ifade edildiği şekli ile bakıma, yardıma ve rehabilitasyona muhtaç çocuk, yaşlı ve engellileri özel olarak korunması gereken kişiler kapsamında değerlendirmiştir.

Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı'da sosyal güvenlik uygulamaları daha çok sosyal yardımları içermektedir. Devlet görevlilerine arpalık adı altında verilen emeklilik ücreti de sadaka mahiyetinde devletin ödediği bir gelir olmuştur. Sosyal güvenlik yapısını altı kategoriye indirgemek mümkündür.

Orta Sandıkları: Yeniçeriler arasında dayanışma tesis etmek, ihtiyaçlı duruma düşenlerin kendilerine ve ailelerine yardım etmek maksadıyla geliri ulufe dağıtım sırasında %3-5 oranında alınan aidatlar ile bekâr olarak ölen yeniçerilerin geride bıraktıklarından ve bağışlardan sağlanan kurumdur (Kurt, 2002, s. 4).

Esnaf Sandıkları: İmparatorluk esnafının rekabetten çok iş birliği ve karşılıklı kontrole dayanan bir ilişki içerisinde bulunmasının sonucu olarak, geliri esnaftan bazı kimselerin doğrudan veya vasiyetle yaptıkları bağışlar, esnaflık silsilesinin (çırak, kalfa, usta hiyerarşisinin) her aşamasındaki ödemeler, nakit ve gayrimenkullerin işletilmesinden sağlanan hâsılat ile belirli aralıklarla yapılan tahsisattan oluşan kurumdur.

Avârız Vakıfları: Köy ve mahallelerde halkın bazı ortak sorumluluklarının ve çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması için kurulan, geliri kişilerin türlü vesilelerle yaptıkları bağışlar ile vakfın tasarrufunda bulunan nakit veya gayrimenkullerden kazanılan hâsılattan oluşan kurumdur.

Aile Vakıfları: Bir ailenin sahibi olduğu servetten, vakfın kurucusunun evlatları ile bunlardan sonraki nesillerinin, vakfın sağladığı imkânlar çerçevesinde asgari seviyede de olsa bir iş ve gelire sahip olmaları amacıyla oluşan kurumdur.

Âkile Müessesesi: Başlangıçta kişilerin âkile denilen yakın çevreleri içerisinde birbirlerinin kontrolünü sağlamaya yönelik bir mekanizma olarak tasavvur edilebilecek bu kurum, işlediği suç sebebiyle yargı kararına bağlı olarak tazminat ödemekle sorumlu tutulan kişinin, bu sorumluluğu bahse konu yakın çevresi ile paylaşmak durumunda kalması sonucunda mali dayanışma halini almaktadır (Özcan, 1999, s. 111-113).

Arpalıklar: Çoğunlukla devlet görevlilerini kapsayan bir sosyal güvenlik kurumu olarak düşünülebilecek bu uygulamanın ilmiye ve seyfiye ricalinin görevleri sırasında ek bir gelir kaynağı olduğu gibi bir nevi işsizlik sigortası vazifesini de yerine getirdiği, daha sonraları ise bir emeklilik maaşı hüviyeti kazandığı anlaşılmaktadır.

Batıda sosyal güvenlik uygulamaları, ilk sosyal güvenlik uygulamaları 1877 yılında ortaya çıkan ekonomik kriz artan iş kazası sayısı işçilerde çalışma şartlarına karşı protestolar başlatmıştır. Diğer taraftan sosyalistlerin işçilerin çalışma şartlarının ağırlığını emsal göstererek yönetsel Bismarck'ı zor duruma düşürmüştür. Bu nedenle de olsa gerek üç önemli yasa yürürlüğe girmiştir. Bunlar 1883 tarihli "Hastalık Sigortası" 1884 tarihli "İş Kazaları Sigortası" ve 1889 tarihli "Sakatlık ve Yaşlılık Sigortası"dır (Aslanköylü, 2004, s. 89). 1885 tarihinden itibaren Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Norveç, İsveç, İtalya ve Belçika gibi ülkeler, Alman sosyal güvenlik sisteminin etkisi altında kalarak ilerleyen yıllarda sosyal sigortalar yasalarını kabul edip yürürlüğe koymuşlardır (Türkoğlu, 2013, s. 283; Aslanköylü, 2004, s. 90).

İngiltere'de sanayileşme ve kırdan kente göçün etkisiyle işçilerde sosyal uyum sorunu ortaya çıkmış ve ağır işlerde uzun saatler çalışmanın verdiği

memnuniyetsizliği dile getirmişlerdir. Sanayileşmenin ilk dönemlerinde devlet sosyal güvenlik ve sosyal sigorta alanlarında herhangi bir yasal bir açılım yapmamıştır. İşçilerin sosyal güvenlik anlamında ihtiyaçlarını işçi sendikaları, korparasyonlar ve sosyal yardım dernekleri sağlamaktaydı. Emekli (yaşlılık aylığı) olmak için 70 yaşını doldurmak ve muhtaçlık belgesi almak gerekiyordu. 1911 yılında işçilere yönelik olumlu gelişmeler olmuştur. “Ulusal Sigorta Yasası” adı altında hastalık ve malullük kabul edilmiştir. “İşsizlik sigortası yasası” ile İngiltere ilklerdendir. Ölen sigortalının eşine ve çocuklarına maaş bağlamayı içeren düzenlemeyi de 1925’lerde yürürlüğe sokmuştur. 1942 yılına gelindiğinde “Beveridge Raporu” ile şimdiki anlamda sosyal güvenliğin şekillenmesinin temellerinin atıldığı anlaşılmaktadır. Beveridge Raporu, Sosyal Güvenlik sisteminin tek elden yönetilmesi, bütün sigorta kolları için zorunlu olarak prim alınması, sağlık hizmetinin kurulması, sosyal güvenliğin sadece ücretlileri ve prim ödeyenleri değil herkesi kapsamı gerektiği savunmuştur. Ayrıca bu ilkeler yasal düzenlemeler yapılarak uygulamaya konmuştur (Aslanköylü, 2004, s. 90; Bilgili, 2008, s. 6).

Fransa’da ilk sosyal güvenlik uygulamaları 1893 yılında tıbbi yardım yasası ile görünür olmuştur. Takip eden yıllarda iş kazası sigortası kabul edilmiştir. 1928 yılında ise Almanya’daki sosyal güvenlik sistemi örnek alınarak kapsayıcı ve tek elde toparlayıcı bir sosyal güvenlik yasası çıkarılmıştır. Ancak 1945 yılına gelindiğinde emeklilik sistemini de içine alan reform niteliğinde sosyal sigortalar yasası yürürlüğe girmiştir (Aslanköylü, 2004, s. 90).

Endüstri devrimi ile ülkeler peyderpey sosyal güvenlik alanında işçilerin daha iyi şartlarda çalışmasını içeren ve işten kaynaklı iş göremezlikleri için maddi destek yardımlarını yasal düzenlemelerle bir hak halinde yasallaştırmışlardır. Ülkelerin uygarlık düzeyi ile sosyal güvenliğin gelişimi arasında doğrusal bir orantı söz konusudur. İlk dönem sosyal güvenlik daha çok işçilerin iş yerinde maruz kaldıkları hastalıkların yol açtığı sağlık giderlerine yönelik yardımları içermektedir. Zamanla çalışan çalışmayan ayrımı yapılmaksızın tüm paydaşları kapsamına almıştır. Bugün ki anlamda “sosyal güvenlik” ifadesi ABD’de 1935 yılında çıkarılan yasada ilk defa kullanılmıştır. (Bilgili, 2008, s. 6).

Osmanlı’da ve batıda farklı formlarda sosyal yardım altında sosyal güvenlik uygulamaları söz konusu olmuştur. Ama yasal bir düzenleme ile ülkenin tüm paydaşlarını, çalışan çalışmayan işveren gibi tüm insanları kapsayan bir sosyal güvenlik fikrinin temelleri Almanya’da Bismarck tarafından atılmış ve akabinde ABD’de bu ileri bir aşama çıkartılmıştır. Gelişen ekonomik ve teknolojik faktörlerin olumlu etkisi ile emeklilik sistemi ve emekli olan kişinin çalışmadan ölene kadar maaş almasını sağlayan öyle ki ölse de eşi ve çocukların da bu maaşı almasını sağlayan sistem 1945’lerden sonra günümüze kadar değişen bazı emeklilik şartları ile varlığının değerini korumuştur (Ayhan, 2012, s. 62).

Türkiye’de Sosyal Sigortalar

İlk dönem sosyal güvenlik uygulamaları çoğunlukla sosyal yardım şeklinde ifade edilen nakdi yardımların aile içi, dinsel inanışlardan dolayı yapılan ve meslek kuruluşlarının kendi içinde yaptığı yardımlaşmalardır (Güvercin, 2004, s. 89; Türkoğlu, 2013, s. 278; Şimşek, 2015, s. 14).

Sosyal güvenliğin yasal düzenleme ile sosyal sigortalar bağlamında işçilere yönelik ilk olumlu katkıları 1921 yılında yayınlanan 151 sayılı “Amele Birliği” Kanunudur. Yasal bir formda olması hesabıyla Amele Birliği, Türk sosyal sigorta sisteminin ilk oluşumu olarak kabul edilmektedir (Tuncay ve Ekmekçi, 2005, s. 70- 71; Koçak, 2015, s. 457).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de 1945 yılı sosyal sigortalar bağlamında önemli yeniliklerin yapılmaya başlandığı bir dönemdir. 4772 sayılı İş Kazaları Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu³, 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kanunu bunlardan bazılarıdır. Yaşlılık sigortası yani emeklilik sistemi ile ilgili yasal düzenlemeler de bu tarihten sonra şekillenmeye başlamıştır. 1949 yılında 4792 sayılı “İhtiyarlık Sigortası Kanunu” ile emekli olmanın yasallaşması anlamında temel olmuştur. Daha sonra, memurlara yönelik emeklilik (5434 sayılı T.C Emekli Sandığı Kanunu). İşçilere yönelik kapsayıcı emeklilik 1957 yılında çıkarılan kanun ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile tek bir çatı altında tüm işçilerin emeklilik ve diğer hakları yasal güvence altına alınmıştır (Akyıldız, 2004, s. 2; Yılmaz, 2004, s.7). 1961 ve 1982 Anayasalarında, sosyal güvenlik bir hak olarak ifade edilmiştir.

Sosyal devletin sigorta açıklarının artması erken yaşta emekliliğin aktif pasif dengesine zarar vermesi gibi ekonomik etkenlerden dolayı 1999 yılında emeklilik yaşında kademeli olarak artışa gidilmesinin yasal olarak önü açılmıştır. 4447 sayılı Kanun ile sosyal güvenlik sisteminde ortaya çıkan açıkları kapatmak amacıyla düzenlemeler yapılmış, böylece sosyal sigortalar sisteminin gelirini artırmaya ve giderlerini azaltmaya yönelik olarak kadınlarda emeklilik yaşı 58’e, erkeklerde ise 60’a çıkarılmıştır (Gökbayrak, 2010, s.141).

Öyle ki günümüze kadar varlığını koruyan 31.05.2006 tarihinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kabul edilmiş, ancak 5510 sayılı Kanununun bazı maddelerinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi sonucunda Kanun 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylelikle 5510 sayılı Kanun ile sosyal sigortalar alanında birçok konuda norm ve standart birliği sağlanarak uygulamaya konulmuştur (Şimşek, 2015, s. 17).

---

³ TBMM TD, Devre: 7, Toplantı:2 Cilt 18, 71. Birleşim, (8 Haziran 1945); TBMM TD, (aynı yerde), S. Sayısı: 143. Çalışma Bakanlığının kuruluş ve görevlerine ilişkin yasa benimsenmiştir.

5510 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR BAĞLAMINDA EMEKLİLİK SİSTEMİ

Sosyal Sigortalar, çalışan çalışmayan ayrımı yapmaksızın tüm ülke vatandaşlarını öyle ki yabancı uyruklu vatandaşları, turistleri kapsayan geniş çaplı bir düzenleme getirmiştir. Öncelikle çalışan sigortalıyı korumayı esas almakla birlikte onun eşini çocuklarını ve anne babasını da çalışan sigortalının ödediği primle koruma altına almaktadır. Sosyal güvenlik kanunu sigortalılık anlamında iki başlık altında toplanmıştır. Kısa vadeli sigorta kolları ve uzun vadeli sigorta kolları.

Kısa Vadeli Sigorta Kolları; İş Kazası, Meslek Hastalığı Sigortası, Analık ve Hastalık Sigortasını ifade ederken, Uzun Vadeli Sigorta Kolları; Yaşlılık Sigortası, Malullük Sigortası, Ölüm Sigortası ifade etmektedir.

Kısa Vadeli Sigorta Kolları

Kısa vadeli sigorta, bir işyerinde işverene bağlı veya işveren olarak çalışan bireyin işten kaynaklı ve iş dışı hastalık durumlarında çalışmadığı sürelerde ekonomik olarak kendisine maddi desteği içeren sigorta koludur. Bu sigorta kolları işten kaynaklı olan İş kazası ve Meslek hastalığı; iş dışı etkenlerden olan Analık ve Hastalık sigortalarını kapsamaktadır.⁴

Uzun Vadeli Sigorta Kolları

Sosyal Sigortalar bölümü altında hizmet akdiyle veya kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan sigortalıların tabi olduğu sigorta hükümlerinden oluşmaktadır. Uzun süren çalışma hayatında yaşlılığında veya olası maluliyet veya ölüm durumunda kendisine, eşine ve çocuklarına maddi desteği içeren bir sosyo-ekonomik desteği içeren sigorta koludur. Bu sigorta kolları Yaşlılık, Malullük ve Ölüm sigortalarını kapsamaktadır.

Malullük Sigortası

Sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, 4a'lı (SSK) ve 4b'li(Bağkur) olan sigortalılar için çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60 'ını; 4c'lilerin(Emekli Sandığı) ise çalışma gücünün en az % 60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği ilgili hastanelerce tespit edilmesi halinde malulen emekli olurlar.⁵ Malulen emekli olan bir sigortalı artık herhangi bir yerde çalışamaz, çalıştığı halde maaşı kesilecektir.

⁴ 5510 Sayılı Kanun 13, 14, 15, 16 ve 17. Maddeleri

⁵ 5510 Sayılı Kanun 25. Maddesi

Ancak diğer emeklilik şartlarına göre emekli olanlar maaşları kesilmeden çalışmaya devam edebilirler.

Ölüm Sigortası

Sosyal güvenliğin çalışanın kendisini koruduğu gibi çalışmayan eş, çocuk ve anne babasını da koruma altına almaktadır. Öyle ki çalışan sigortalı emekli olduktan sonra ölürse alıyor olduğu maaşı eş ve çocuklarına bağlanmaktadır. Eş ve çocuğu yoksa anne veya babasına bağlanmaktadır. Yani sigortalının ölmesi halinde hak sahiplerine gerek emeklilik gerekse de cenaze yardımı yapılmaktadır.

Ölüm sigortasından sağlanan haklar şunlardır: a) Ölüm aylığı bağlanması. b) Ölüm toptan ödemesi yapılması. c) Aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi. d) Cenaze ödeneği verilmesi.⁶

Yaşlılık Sigortası

Uzun vadeli sigorta koluna tabi olarak çalışan tüm sigortalıların belli şartları yerine getirmesi halinde kendisine bağlanan emekli maaşını ifade etmektedir. 1945 öncesi dönemde ve günümüzde kimi kırsal bölgelerde devam eden yaşlı bakım mekanizması aile tarafından veya aile üyelerinin en küçüğünün yaşlanan anne babaya maddi ve manevi bakımını yapmasıyla idame edilmektedir. Nitekim modern dönemle birlikte insanın bir başka insanın vicdanına bırakılmasının risk olduğu kabul edilerek çalışan bireylerin yaşlandığında sosyal güvence niteliğindeki emeklilik sistemine dahil olma talepleri giderek artan ve yaygınlaşan bir olgu durumundadır. Haliyle geleneksel bakım sistemine dahil olmak zorunda olan ebeveynlerin emekli olamamanın verdiği pişmanlığı yaşadığı yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Sosyal sigortalar sisteminde önemli bir unsur olan emeklilik veya yaşlılık sigortasından sigortalıya iki temel hak tanınmaktadır, bunlar;

a) Yaşlılık aylığı bağlanması.

b) Toptan ödeme yapılması.

İlk defa 1999 9. Ay ile 2035 12. Ay arasında sigortalı olup emeklilik şartlarını yerine getirenler; Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olmaları ve gerekli prim günü olanlara yaşlılık aylığı bağlanmaktadır. 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için prim günü sayısı şartı 7200 gün olarak uygulanırken 4(b) ve 4(c) sigortalıları 9 bin gün prim yatırmaları gerekmektedir. Sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce 25 inci maddenin ikinci fıkrasına göre malûl sayılmayı gerektirecek derecede hastalığı veya engelliliği bulunan ve bu nedenle malullük aylığından yararlanamayan sigortalılara, en az on beş yıldan beri sigortalı bulunmak ve en az 3960 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla yaşlılık aylığı bağlanmaktadır. Ancak 2036 yılından

---

⁶ 5510 Sayılı Kanun 32. Maddesi

sonra kademeli olarak kadın ve erkek sigortalı için aranacak yaş şartları artış göstermektedir. Bu yaş şartı her ikisinde de 2048 yılında 65 yaş olacaktır.

Çalışan bireyin vücut bütünlüğünde belli oranlarda hasar olması halinde erken emekli olma olanağına kavuşabilmektedir. Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, Kurum Sağlık Kurulunca çalışma gücündeki kayıp oranının;

a) Sağlık hizmet sunucuları tarafından yapılan tespitite vücut bütünlüklerin %50 ile %59 oranında kaybetmeleri ile birlikte en az 16 yıldan beridir sigortalı olmaları ve 4320 gün adlarına prim yatmış olması şartıyla emekli olabilirler. Ayrıca b) vücut bütünlüklerinin %40 ilâ %49 arasında bir oranda kaybetmeleri halinde de eğer 18 yıl ve üstü sigortalı ve 4680 gün prim günleri varsa yaş şartları aranmaksızın yaşlılık aylığına/emekliliğe hak kazanırlar.

Toptan ödeme ise belirli bir yaşa geldikten sonra (kadın için 55, erkek için 60 yaşı) emeklilik için gerekli primleri olmadığı anlaşıldığında bu kişiye geçmişten günümüze kadar adına veya adına yatan uzun vadeli sigorta prim ücretlerinin iadesini alması demektir.

KADEMELİ EMEKLİLİK

Sosyal güvenlik bağlamında yaşlılık ve emeklilik değerlendirildiğinde bir kavram kargaşasının olduğu görülmektedir. Emeklilik, kişinin çalışma hayatının sonlanmasını ve hizmetlerinin karşılığı olarak emeklilik aylığının bağlanmasını ifade etmekte iken, Yaşlı kavramı yaşı ilerlemiş, ihtiyar anlamında kullanılmaktadır. Yaşlılık ise, yaşlı olma durumunu ihtiyarlama terimi ile tanımlamaktadır. Yaşlılık için yaşlanmadan hayatları son bulanlar hariç, her canlının ölümden önceki son yaşam evresini oluşturan bir aşamadır (Sevil, 2005, s. 9). Haliyle her emekli yaşlı, her yaşlı da emekli olacaktır diye bir kural yoktur. Ancak emeklik ve yaşlılık kavramları birbiri ile ilintilidir, yaşlılığın getireceği risklere karşı emeklilik hakkı elde edilme beklentisi sosyal sigortaların üzerinde çokça durduğu bir olgu olmuştur (Baykara, 2014, s. 5).

Yaşlılık döneminde emekli olma beklentisi yasal düzenleme ile bir forma bürünmüştür. Belirli bir süre çalıştıktan sonra bireyin iş ile ilgisinin kesilerek kendisine aylık bağlanmasıdır. Diğer yandan emeklilik insan yaşamında orta yaştan yaşlılığa geçişi belirleyen, toplumsal açıdan önemli bir dönüm noktasıdır. Bu açıdan yaklaşıldığında emeklilik ile birlikte çalışanlar devletin sosyal güvenliği altında daha önceki emeklerinin de bir karşılığı olarak korunmaktadır. Ancak emekli olmak için gerekli şartları yerine getirip de emekli maaşı bağlananlar sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışmaya devam edebilirler. Haliyle emekli olmak hayattan elini eteğini çekmek değildir. Nitekim Türkiye’de hatırı sayılır bir düzeyde emekli çalışan olduğu SGK istatistiki verilerinde yer almaktadır. (Erol, 2011, s. 3).

Emeklilik yaşının tespitinde objektif ölçüler yoktur. Emeklilik yaşı konusunda tüm ülkeleri kapsayan uluslararası bir standarttan da söz etmek mümkün değildir. Kişinin hangi yaştan sonra çalıştığı işte yararlı olup olmayacağı konusunda, kuşkusuz kişinin kendi vereceği kararlar, idarecileri ve toplum tarafından verilecek kararlar arasında farklılıklar olacaktır. Bununla birlikte, sosyal güvenlik uygulamalarında, bir emeklilik yaşının tespit edilmesi zorunluluğu vardır. Bir emeklilik yaşı tespit etmek kolaydır ama doğru yaşı seçmek zordur (Erol, 2011, s. 46). Erken emekli olan bireyler ya çalıştıkları yerde ya da başka bir iş bulduklarında çalışmaya devam etmişlerdir. Bu da işsizlerin iş bulmalarını zorlaştırdığı gibi, sosyal sigorta kurumlarının mali dengesini, pasif sigortalılar lehine önemli ölçüde bozmuştur.

Emeklilik yaşının tespitiyle ilgili Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) geniş çaplı bir çalışma yapmıştır. ILO, emeklilik yardımlarının önceden belirlenmiş ve insanların etkin çalışma güçlerini kaybettikleri, devamlı işsiz durumuna geldikleri bir yaşa ulaştıklarında ödenmeye başlamasını tavsiye etmektedir. Ayrıca emeklilik yaşının 65'ten yukarı olmamasını tavsiye niteliğinde karar almıştır (Erol, 2011, s. 47).

Tablo 1. 5510-4-1/a(SSK) kapsamındaki Sigortalı Sayılanlar İle İlgili Emeklilik Tablosu

08/09/1999 Tarihindeki Sigortalılık Süresi		Sigortalılık Süresi		Yaş		Gün Sayısı
Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
09.09.1981- 23.05.1984	09.09.1976- 23.05.1979	20	25	40	44	5000
17-18	21 yıl 6 ay-23	20	25	41	45	5000
16-17	20-21 yıl 6 ay	20	25	42	46	5075
15-16	18 yıl 6 ay-20	20	25	43	47	5150
14-15	17-18 yıl 6 ay	20	25	44	48	5225
13-14	14- 15 yıl 6 ay	20	25	45	49	5300
12-13	12 yıl 6 ay-14	20	25	46	50	5375
11-12	11-12 yıl 6 ay	20	25	47	51	5450
10-11	9 yıl 6 ay-11	20	25	48	52	5525
9-10	8- 9 yıl 6 ay	20	25	49	53	5600
8-9	6 yıl 6 ay- 8			50	54	5675
7-8	5-6 yıl 6 ay			51	55	5750
6-7	3 yıl 6 ay- 5			52	56	5825
5-6	2 yıl 8 ay 15 gün- 3 yıl			53	57	5900
4-5				54	58	5975
3-4				55	58	5975
2 yıl 8 ay 15 gün- 3 yıl				56	58	5975
08.09.1999-30.04.2008		-	-	58	60	7000
01.05.2008-31.12.2035		-	-	58	60	7200
01.01.2036-31.12.2037				59	61	7200
01.01.2038-31.12.2039				60	62	7200
01.01.2040-31.12.2041				61	63	7200
01.01.2042-31.12.2043				62	64	7200
01.01.2044-31.12.2045				63	65	7200
01.01.2046-31.12.2047				64	65	7200
01.01.2048 ve sonrası				65	65	7200

(Sgk, t.y)

Tablo 1'den anlaşıldığı üzere emekli olmak için kademeli olarak işe giriş tarihine göre artan bir yaş şartı söz konusudur. Öyle ki 1981 yılında işe giren kadın sigortalı 40 yaşında emekli olabilmektedir. Bu tarihten önce eğer işe girmişse gerekli prim şartı olan 5000 günü varsa 38 7yaşında dahi emekliliği hak edebilmektedir. Ancak 2008 5. Aydan sonra sigortalı olarak çalışmaya başlayan kadın sigortalı 58 yaşından 65 yaşına kadar emeklilik hakkını elde edebilecektir. Gerekli prim gün sayısını (7200) tamamladığı yıl hangisi ise o yılın şartı olan yaşını tamamlaması gerekmektedir. Örneğin eğer kadın 4a sigortalı çalışan 2041 yılı içinde 7200 prim gün sayısı kadar sigortalı olarak çalıştıysa bu kategoride istenen 61 yaşında emekli olacaktır. Yok eğer 2048 yılından sonra 7200 prim gün sayısını tamamlayabilecekse 65 yaşında emekli olacaktır.

Burada belirtilen yaş şartları aynı kalmak üzere kamu görevlileri ve eski ismiyle Bağ-Kur'lu olan esnaf ve zanaatkarlar ise toplam 9 bin gün primi tamamladıkları yıldaki emeklilik yaşında emekliliği hak edecektir.

Kademeli Emeklilik İle İlgili İlk Yasal Düzenleme

1999 yılı öncesinde sigortalı olarak çalışan erkek kişi toplam beş bin gün adına prim yatırılıp ve toplamda 25 yıl sigortalı olmaları halinde herhangi bir yaş şartı aranmaksızın emekliliği hak ediyordu. Kadın sigortalı ise yine 5 bin gün ve 20 yıl sigortalılık şartını yerine getirmesiyle emekli olabilmektedir. Ancak Türkiye'de ekonomik etkenler başat olmak üzere aktüeryal hesaplar gereği emeklilik sisteminde revizyon yapılmıştır. 8 Eylül 1999 tarihinden önce sigortalı olan çalışanların emeklilik şartları sigortalılık süresi ve prim gün sayısını yerine getirmeye bağlıydı. Ancak bu durum 8 Eylül 1999 tarihinde çıkarılan yasa ile değiştirilmiş. Bu tarihten önce işe girenleri de kapsayacak şekilde tüm sigortalılar için işe giriş tarihine göre bir emeklilik için gerekli bir yaş şartı getirmiştir. 1999 öncesinde ilk kez SSK'lı olmuş bir erkek;

- 55 yaş ve 5.000 prim günüyle yaş veya
- 55 yaş, 15 yıl sigortalılık ve 3.600 prim günüyle veya
- 25 yıl sigortalılık ve 5.000 prim günüyle emekli olabiliyor. Böylelikle 1

Ocak 1990 tarihinde, 18 yaşındayken ilk kez SSK'lı olarak çalışmaya başlayan bir erkek, 1 Ocak 2015 tarihinde, 5.000 gün de çalışmışsa, 43 yaşında emekli aylığı bağlatabiliyordu. 8 Eylül 1999 ve öncesinde ilk kez SSK'lı olmuş bir kadın ise; • 50 yaş ve 5.000 prim günüyle veya • 50 yaş ve 15 yıl sigortalılık ve 3.600 prim günüyle veya • 20 yıl sigortalılık ve 5.000 prim günüyle emekli olabiliyordu. Dolayısıyla 1 Ocak 1990 tarihinde, 18 yaşındayken ilk kez SSK'lı olarak çalışmaya başlayan bir kadın SSK'lı, 1 Ocak 2010 tarihinde, 5.000 gün

---

⁷ 1999 yılı öncesi emeklilik için istenen sadece iki şart vardır. 5 bin prim gün sayısı ve erkekler için 25 yıl sigortalılık süresi kadınlar için de 20 yıl sigortalılık süresi doldurulunca emekli olunabilmektedir. Haliyle 18 yaşında işe giren bir bayan 38 yaşında emekli olabilir.

de çalışmışsa emekli aylığı bağlatabiliyordu. Bu şartlar altında 18 yaşında çalışmaya başlayan bir kadın, 38 yaşında emekli aylığı bağlatabiliyordu.

9 Eylül 1999 Tarihinde 4447 sayılı Kanunun emeklilik ile ilgili düzenlemeleri hayata geçerken bu tarihten sonrasında ilk kez sigortalı olan kişiler için emeklilik şartları değiştirilmiştir. Bu tarihten önce ilk kez sigortalı olmuş kişiler için de kademeli olarak bir yaş şartı devreye sokulmuştur. 9 Eylül 1999 ve sonrasında ilk kez sigortalı olan erkekler için emeklilikte 60, kadınlar için 58 yaş şartı getirilmişti. Dolayısıyla daha önce yıllarda işe girenler emekli olmak için yaş şartına tabi olmayan çalışanlar yeni düzenleme ile emekli olmak için belirli bir yaşı doldurmak zorunda kalmıştır.

Örneğin, 1 Ocak 1990 tarihinde 18 yaşındayken ilk kez çalışmaya başlayan SSK'lı bir erkek, 1 Ocak 2015 tarihinde, 13 yıl, 10 ay, 20 gün çalışarak emekli olmayı planlarken, 52 yaşında, 15 yıl, 4 ay, 5 gün çalışarak emekli olmak durumunda kalmıştır. Yani emeklilik planlarını en erken 2024 yılına ertelemek durumunda kalmıştır. 2024 yılında 52 yaşına gelecek bu kişi eğer bu tarihte 5.525 günü tamamlamış olursa aylık bağlatabilecektir. Dolayısıyla emeklilik planları en az 9 yıl ertelenmiştir. Bu tarihe kadar prim gününün tamamlanmaması halinde emeklilik tarihi daha da ertelenecektir. Örneğin ilk kez 1 Ocak 1995 tarihinde, 18 yaşındayken SSK'lı olarak çalışmaya başlayan bir kadın, emeklilik için planlarını 20 yıl sigortalılık ve 5.000 gün çalışmaya göre yapıyordu. Yani 1 Ocak 2015 tarihinde en az 13 yıl, 10 ay ve 20 gün de çalışmışsa emekli aylığı bağlatabilecekti. Ancak çalışmaya başladıktan yaklaşık 4 buçuk yıl sonra bu kişinin emeklilik planları değişmek zorunda kalmıştır. Bu kişi artık 51 yaşında ve 5.750 prim 12 günüyle emekli olabilir hale gelmiştir. Dolayısıyla en erken 2028 yılında aylık bağlatabilecek bu kişinin emeklilik hayalleri en az 13 yıl ertelenmiştir.

Emeklilik Yaşının Kademeli Olarak Artması

Emeklilikte yaşa takılma sorununun kaynağı, 1999 yılından önce yaş şartı yokken bu tarihten sonra yaş şartı aranmaya başlamış ve işe giriş yapılmaya başlandığı tarihten itibaren kademeli olarak değişen yaş şartları oluşturulmuştur. Bu kanunun hayata geçmesinin arkasında yatan gerekçe ise sosyal güvenlik sisteminin mali dengesinin sürdürülebilir olmaktan çıkmasıdır. Diğer yandan 1999 yılında Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik kriz etkili olmuştur. Ayrıca 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen deprem sonrasında Türkiye ekonomisinin daha da dar boğaza girdiği göz önüne alınırsa bu revizyon kaçınılmaz olmuştur. Nitekim Uluslararası Para Fonunun Türkiye için öngördüğü mali destekler için bir şart olarak emeklilik yaşında revizyon şartını öne sürmüştür (Erdoğan, 2007, s. 12). Sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliği teorik olarak aktüeryal ve mali dengesinin sağlanması ile mümkündür. Sosyal güvenlik sistemleri ancak sürdürülebilir yapılar ise toplumun refahı sağlanabilmektedir. Bütçe transferleri ile sağlanan bir sürdürü-

lebilirlik, o ülke ekonomisinin büyümesi ile yakından ilgilidir ve risk barındırmaktadır.⁸ Ayrıca Anayasa’da “ekonomik istikrarın korunmasını gözeterek” ifadesi devlete emeklilik yaşında değişiklik yapma yetkisini vermiştir.

Sosyal güvenlik harcamaları ülkeye büyük bir yük getirmektedir. Sosyal devlet olmanın gereği olarak bu durum kaçınılmaz bir hal almaktadır. Örneğin 2018 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından 245 Milyar 105 Milyon 705 Bin TL emekli aylığı ödenmiştir. Sağlık harcamaları kapsamında harcanan 91 Milyar 566 Milyon TL ile diğer giderler de eklenince ortaya SGK’nın toplam gideri olan 384 Milyar 961 Milyon TL’ye çıkmaktadır. SGK’nın prim gelirleri ise 255 Milyar 619 Milyon TL’dir. Devlet katkısı ve diğer gelirlerle birlikte SGK’nın toplam geliri 369 Milyar 211 Milyon TL’ye yükselmektedir. Dolayısıyla SGK 2018 yılı için 15 Milyar 750 Milyon TL açık vermiş durumdadır.⁹ Bu gelir gider dengesindeki eşit olmayan durum emeklilik yaşının 65 olmasını haklı kılmaktadır.

Ayrıca emeklilik yaşının artmasındaki bir diğer etmen de ortalama yaşam ömrünün artmış olmasıdır. Aşağıdaki Tablo 1’de de görüldüğü üzere 2000 yılında 3.858.949 olan yaşlı nüfusu 2018 yılında iki kat artarak 7.186.204 kişiye ulaşmıştır. Yaşlı nüfusun artışı diğer gelişmiş ülkelerde de görülmektedir. Haliyle dünyada yukarı doğru ivme gösteren bir yaşlı nüfus gerçeği söz konusudur. Artan ortalama yaşam süresi Türkiye’de 82 olmuştur. Bu da emeklilik yaşının 65 yaş olmasını gerekli kılmaktadır. Yoksa eski yasaya göre 40 yaşında emekli olan bir bayan yaklaşık 82 yaşına kadar yaşayacağı kabul edildiğinde 43 yıl boyunca emekli maaşı alacaktır. Bu durum 20 milyon sigortalıya dağıtıldığında muazzam bir gider tablosu ortaya çıkacaktır.

Tablo 2. G-7 Ülkelerinde 2000 yılı ile 2018 yılı Yaşlı Nüfusu ve Oranı

Ülke	65+ Yaş Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı, 2000 yılı ile 2018 yılına ait nüfus sayısı			
	2000 Yılı Yaşlı Nüfus	2000 Yılı Yaşlı Nüfus Oranı (%)	2018 Yılı Yaşlı Nüfus	2018 Yılı Yaşlı Nüfus Oranı (%)
ABD	35.069.568	12,4	52.766.466	16,0
Kanada	5.015.650	14,2	6.847.500	19,1
Birleşik Krallık	12.135.728	20,5	16.001.837	24,7
Fransa	9.656.217	15,8	13.350.421	19,8
Almanya	13.521.224	16,5	17.991.838	22,4
Japonya	21.761.068	17,2	35.568.973	28,3
İtalya	10.646.121	18,4	13.501.149	21,7
Türkiye	3.858.949	5,7	7.186.204	8,8

(Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2019)

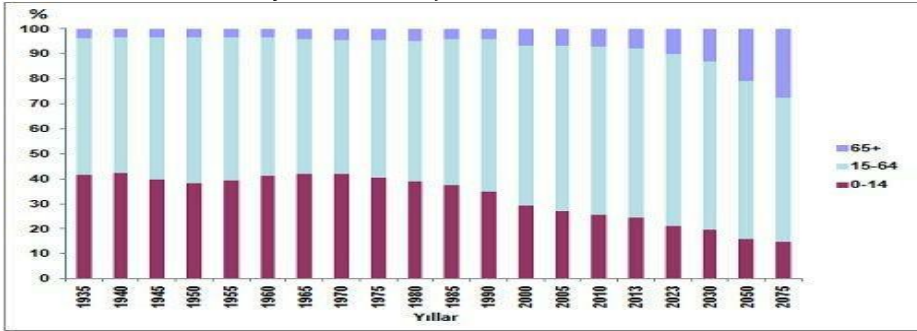
Türkiye özelinde Tablo 2’de yer alan veriler incelendiğinde 1935 yılında yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payının %2 civarında olduğu görülmek-

⁸ Emeklilikte Yaşa Takılanlar, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonları 23. Olağan Genel Kurul kararları, <http://www.turkis.org.tr/dosya/7uqU936vf58o.pdf>

⁹ SGK İstatistik Yıllıkları, 2018, Erişim Tarihi: 04.07.2020 http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

tedir. 2000 yılına gelindiğinde ise oran artmış ve %5,7'ye yükseldiği anlaşılmaktadır. Türkiye'de dünyada görülen yaşlı nüfus temposuna uymaktadır. Her geçen yıl yaşlı nüfus artış göstermektedir. 2018 yılı itibariyle Türkiye'deki yaşlı nüfus oranı %8,8 iken bu oranın 2023'te %10,2'ye çıkacağı tahmin edilmektedir. Elde edilen veriler ışığında mevcut şartlar devam edecek olursa yaşlı nüfusu 2050'de %20,8'e olacaktır, 25 yıl sonra ise 2075'te %27,7'ye yükseleceği öngörülmektedir. Birleşmiş Milletler'in tanımına göre bir ülkedeki yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının %8 ile %10 arasında olması o ülke nüfusunun yaşlı, %10'un üzerinde olması ise çok yaşlı olduğu anlamına gelmektedir. Nüfus grafiklerine göre Türkiye'nin yaşlı nüfus oranının 2023 yılında %10,2'ye yükseleceği ve çok yaşlı nüfuslu ülkeler arasında yer alacağı tahmin edilmektedir.¹⁰ Haliyle emekli maaşı alacakları kabul edilirse uzun süren bir dönemde aktif pasif oranında olması gerek bir pasife dört aktife ulaşmak şöyle dursun mevcut bir pasife 1.72 aktifin de altına düşülecektir.

Tablo 3. 1935-2075 Türkiye'deki Olası Yaşlı Nüfus Oranı

(TÜİK, 2007)

Tablo 3'e bakıldığında yaşlı nüfusta sürekli bir artışın olduğu görülmektedir. Ortalama yaşam süresinin artış göstermesi emeklilik yaşının da 38'den 65'e çıkmasını gerekli kılmıştır.

Doğuştan itibaren beklenen yaşam süreleri ülkelerin gelişmişlikleri ile ilintili olarak yıllara göre farklılık göstermektedir. Doğu Afrika ülkesi olan Zambiya'da 1990-1995 arasında beklenen ortalama yaşam süresi 44.2'dir. Avrupa'da 1990-1995 yılları arasında ortalama yaşam süresi 72.6'dır ve bu oranın dünya ortalaması ise 63.8'dir (Lindell, 2003, s. 7). Türkiye'de durum ise 66.38'dir. 2000 yılına bu ortalama 70 iken 2019 yılında ortalama yaşam

¹⁰ WORLD BANK, *Pension Reform in Europe, USA: World Bank Publications, 2003., AARP, a.g.e., s. 2-3., John Turner, Raising The Pensionable Age in Social Security, 4. International Research Conference on Social Security "Social security in a long life society", International Social Security Association Research Programme, Antwerp, 5-7 May 2003., s. 2-3*

süresi kadınlarda 82 olmuştur.¹¹ Haliyle her ülkenin kendi konjonktürel durumuna göre bir emeklilik yaşı tayin etmektedir. Ancak ILO belirlenecek emeklilik yaşı üst sınırının 65 olmasını tavsiye etmektedir.

SONUÇ

Emeklilik her ne kadar bireysel bir fenomen olsa da etkileri açısından bireyi aşan faydaları sağlaması bireyin gelecekte topluma maddi bir yük olmamasını sağlaması açısından toplumsal bir gerçekliktir. Ayrıca çalışan bireylerin belli bir aşamadan sonra çalışma güçlerinde azalma olmasından dolayı kendisinden sonra gelecek nesle yer açması emekliliğin toplumsal tezahürünü göstermektedir. Bireysel bir kazanım olan emeklilik, yaşlı bireyin geri kalan yaşamını ikame etmesinde ve kimseye maddi anlamda muhtaç olmadan yaşamını sürdürmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Haliyle geleneksel toplumda mevcut sosyal yardımlar kapsamına giren dezavantajlılara yardım etmek fikri yerine kişinin gücü yettiği dönemlerde kendi imkanlarıyla sigortalı olup yaşlandığında emekli olması toplumsal bağımlılığı ortadan kaldırmaktadır.

Böylelikle bireyin çalışma gücündeki azalma veya çalışamaz hale geleceği yaşlılık döneminde, geçiminin sağlanması ve sağlık giderlerinin karşılanması içeren SGK emeklilik sisteminin önemi ortaya konmuştur. Yaşlı bireylere gönüllülük esas alınarak maddi yardım etmekten yasal bir forma bürünen “emeklilik sistemine” giden sürecin esasında geleneksel toplumdan modern topluma geçiş sürecini ifade ettiği anlaşılmıştır.

Gelişen sağlık sistemi ve artan yaşam kalitesinin olumlu etkileriyle ortalama yaşam süreleri her geçen yıl artmaktadır. 1990’larda 64,26 olan ortalama yaşam süresi 2019 yılında TÜİK kayıtlarına göre 82 yıl olmuştur. Bu da 9 Eylül 1999 Tarihinde çıkarılan 4447 sayılı Kanunda yer alan emeklilik yaşı ile ilgili güncellenmenin haklı nedenlerinden birini teşkil etmektedir. Ortalama yaşam süresinin artması sigortalı bireyin daha fazla çalışmasına katkıda bulunmaktadır. Haliyle emeklilik için beklenen yaş şartı ileri bir tarihe alınması da haklılık kazanmaktadır. Ayrıca gelişmiş ülkeler için kayda değer olan aktif/pasif oranları Türkiye için de SGK’nın mali sürdürülebilirliği açısından önemsenen bir durum olmuştur. Bir pasifi(emekli) 4 aktifin(çalışan) karşılaması gerekli olduğu dünya ortalamasında Türkiye’de Kasım 2019’da bu oran 1,81’dir (bir emekliye 1,81 aktif çalışan karşılık gelmektedir). Bu rakamın düşük olmasında önemli bir etken genç yaşta (40-55 yaş aralığında) sigortalıların emekli olmasındandır. Eğer 5510 sayılı kanuna göre emeklilik yaşı olan 65’te emekli olunmaya başlanırsa aktif/pasif dengesi dünya ortalamasına daha fazla yaklaşacağı tahmin edilmektedir.

¹¹ Türkiye’de ortalama yaşam süresi, <https://www.bik.gov.tr/turkiyede-ortalama-yasam-suresi-hesaplandi/>

KAYNAKÇA

- Akyıldız, H. (1999). Dünyada sosyal güvenlik reform alternatif reform arayışları. *Deü Dergisi*, 14(2).
- Aydın, U. (1999). *Sosyal güvenlik sorunlarının çözümünde sosyal sigortalar*. Yayın No: 1117, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ayhan, A. (2018), Sosyal güvenlik kavramı ve sosyal güvenlik ilkeleri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1),
- Arıcı, K. Ve Yusuf A. (2013). *Sosyal güvenlik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:2659.
- Bakhshaliyeva, G. (2019). *Sosyal güvenlik sisteminin yaşlılık ödenekleri açısından gelişimi ve yeterliliği*. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi
- Baykara, M. (2014). *Sosyal güvenlik reformunun yaşlılık aylığına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çelik, A. (2002), *Küreselleşme sürecinde sosyal güvenlik sistemlerinin dönüşümü ve Türkiye*. Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası.
- Çubuk, A. (1986). *Sosyal politika ve sosyal güvenlik*, No. 21, Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayın.
- Dilik, S. (1992). *Sosyal güvenlik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Erdinç, Z. (2007), Uluslararası para fonu: Türkiye ilişkilerinin gelişimi Ve 19.Stand-By Anlaşması. *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt(Sayı), xxx-xxx.
- Erol, S. (2011), Yaşlılık sigortası ve emeklilik yaşı tartışması. *Sosyal Bilimler Dergisi / Journal Of Social Sciences*, 1(1), xxx-xxx.
- Kaynar, U. (2018), *İsrail sosyal güvenlik sistemi ve Türkiye sosyal güvenlik sistemi ile karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Orta Doğu Ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ekonomi Politikası Anabilim Dalı, İstanbul
- Lindbeck, A. (2013), *Rizikolu refah devleti dinamikleri*, M. Ali Cevheri (Çev.), [Http://www.Canaktan.Org/Politika/Refah-Devleti/Makaleler/Rizikolu Refah.Htm](http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/makaleler/rizikolu-refah.htm) adresinden erişilmiştir.
- Öğütoğulları, E. (2014). *Sosyal güvenlik reformuyla getirilen emeklilik düzenlemeleri ile uzayan çalışma hayatında yeni bir problem alanı: 40 yaş ve üstü işsizler*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ören, K. (2007), Changing social security system in Turkey And adapting process to the criteria of European Union. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 2(4), xxx-xxx.
- Özcan, A. (2003). *Kâunnâme-I Âl-I Osman: Tahlil ve karşılaştırmalı metin*. İstanbul: Kitabevi.
- Özcan, T. (1999). Osmanlı toplumunda sosyal güvenlik üzerine bazı gözlemler. *Osmanlı C. V. içinde* (s.110-115). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Rosanvallon, P. (2004), *Refah devletinin krizi*, B. Şahinli (Çev.), 1. Baskı, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Şimşek, S. (2015). *Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminde uygulanan idari para cezaları ve itiraz yolları*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Talas, C. (1993). *Sosyal güvenlik ve Türk işçi sigortaları*, Ankara: Güney Matbaacılık Ve Gazetecilik.

- Tunçomağ, K. (1990). *Sosyal güvenlik kavramı ve sosyal sigortalar*. 5. Bsm, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım Aş.
- Tuncay, A. Ve Ekmekçi, Ö. (2012), *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (15 B.). İstanbul: Beta Yay.
- Tuncay, A.C. (2017). *Sosyal güvenlik hukuku dersleri*. 19. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Tüik. (2018), 1935-2075 Türkiye'deki Olası Yaşlı Nüfus Oranı 25/04/2020 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PrehaberBultenleri.Do?id=27595> adresinden erişilmiştir.
- Türkoğlu, İ. (2013), Sosyal devlet bağlamında Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal güvenlik, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sbe Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt (Sayı), xxx-xxx.
- Yanardağ, M. Ö. (2010). *Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi ve bireysel emeklilik sisteminin etkinliği: Muğla ili üzerine ampirik bir inceleme*, Doktora Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla
- Yazgan, T. (1992). *İktisatçılar için sosyal güvenlik ders notları* (2 B.). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.